

Racisme en discriminatie tegen kinderen in Nederland

*Als je vraagt: 'wie wil er verandering?', steekt iedereen
zijn hand omhoog. Maar vraag je: 'wie wil het veranderen?',
dan steekt niemand zijn hand omhoog.
Misschien een paar mensen, maar dat is niet genoeg.
(David, Jeugdjournaal 12 juli 2020)*

1. Inleiding

De dood van George Floyd in de Verenigde Staten heeft er voor gezorgd dat er dit jaar wereldwijd een hoop protesten gehouden zijn tegen racisme en discriminatie. In Nederland protesteerden duizenden mensen mee in verschillende steden, zoals Amsterdam, Rotterdam en Leiden. Kinderen en jongeren protesteerden ook.¹ Sommige kinderen organiseerden hun eigen protest, want ook in Nederland maken sommige kinderen racisme mee, terwijl het eigenlijk verboden is.

Het Kinderrechtencollectief komt op voor de rechten van kinderen. Kinderen hebben het recht om beschermd te worden tegen discriminatie. Het Kinderrechtencollectief vindt het daarom belangrijk om een bijeenkomst te organiseren met mensen die veel weten over dit onderwerp. Dat doen we samen met de Rutu Foundation. Rutu komt op voor het recht van kinderen om hun eigen taal te spreken en niet gediscrimineerd te worden als zij (bijvoorbeeld thuis) een andere taal dan het Nederlands spreken. Kijk ook op: www.kinderrechten.nl en www.rutufoundation.org.

Voor de bijeenkomst op 24 september 2020 hebben we onderzocht naar wat kinderen meemaken op het gebied van racisme. Daarvoor hebben we gekeken naar het nieuws, onderzoeken en hebben we 7 kinderen geïnterviewd tussen 10 en 17 jaar oud. In dit document lees je de belangrijkste bevindingen.

We willen deze jongens en meisjes graag bedanken voor hun eerlijkheid en belangrijke bijdrage aan dit document!

Kinderrechten

Iedereen heeft rechten, ook kinderen. Deze rechten noem je kinderrechten en zijn voor iedereen onder de 18 jaar. Kinderrechten gaan over alles waar een kind mee te maken krijgt, bijvoorbeeld je leven thuis, op school, je ouders, je gezondheid en nog veel meer. Al deze regels zijn terug te vinden in het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties. Dit is een afspraak tussen heel veel landen. Er staat in het Kinderrechtenverdrag ook een verbod op discriminatie. Hierin staat dat alle kinderen alle rechten hebben. Ook moet de overheid ervoor zorgen dat kinderen beschermd worden tegen discriminatie. Ook staat er dat de overheid ervoor moet zorgen dat alle kinderen gebruik moeten kunnen maken van hun rechten zonder discriminatie.

2. Alles over racisme op verschillende gebieden

2.1 Onderwijs

Het komt voor in Nederland dat basisscholen zeggen dat er geen plek is als kinderen meer hulp nodig hebben op school, of van wie de ouder(s) een Turkse of Marokkaanse achtergrond hebben. En dat er dan wel plek is voor andere kinderen. Ook krijgen kinderen van wie de ouder(s) buiten Europa is/zijn geboren, vaker een lager schooladvies voor de middelbare school dan hun eindtoets aangeeft. Kinderen van wie de ouders in Nederland zijn geboren, krijgen soms juist een hoger advies dan de eindtoets aangeeft. Sommige jongeren krijgen te maken met discriminatie bij het vinden van een stage. Ze worden afgewezen door hun huidskleur, achternaam, achtergrond of geloof.

¹ Het Parool, 25 juni 2020, *Kinderprotest tegen racisme: 'iedereen verdient respect'*, <https://www.parool.nl/amsterdam/kinderprotest-tegen-racisme-iedereen-verdient-respect~be1290b7/>.

Racisme in de lessen

Soms vinden kinderen voorbeelden van racisme in schoolboeken. De kinderen die we interviewden, geven ook aan dat er te weinig les wordt gegeven over racisme en discriminatie. Sommige docenten weten er ook niet veel over, zeggen zij, en sommige docenten zeggen zelfs dingen die racistisch zijn. Een geïnterviewd meisje van 10 jaar oud zegt: 'toen we een keer les hadden over verschillen, liet de juf een wit gezin zien en dat was dus het rijke gezin en het arme gezin was dus het donkere gezin.' Meer aandacht op school voor racisme en discriminatie zou wel helpen, vindt een meisje van 10 jaar: 'Iedereen heeft wel onbewust vooroordelen, maar als je het jong geleerd krijgt van 'oh dit hoort niet zo, dit is niet hoe ik moet denken,' dan zal het je later ook heel erg helpen.'

Bij geschiedenis wordt de slavernij op sommige (middelbare) scholen wel besproken, maar volgens de geïnterviewde kinderen gaat het te weinig over wat Nederland heeft gedaan. Daarbij weten leerkrachten niet veel over het onderwerp, wordt er niet verteld wat er echt is gebeurd en staat er foute informatie in de schoolboeken. Een meisje van tien geeft zelfs aan een van haar juffen 'gewoon een beetje achterlijk' te vinden op dit gebied. De kinderen vinden het belangrijk dat dit wordt verbeterd, "zodat kinderen weten wat er echt is gebeurd en wat de echte geschiedenis is." Als de docenten dit niet zelf kunnen, dan moet het gedaan worden door professionals, geeft één van de geïnterviewden aan.

Docenten en klasgenoten

De geïnterviewde kinderen vinden dat de docenten niet goed handelen bij racisme en discriminatie. De docenten spreken kinderen alleen aan of geven een waarschuwing, maar lichten de ouders niet in en geven geen straf. Dit zou wel moeten volgens de geïnterviewde kinderen: "Ik vind dat je de ouders van het kind moet inlichten over dat het zulke rare dingen zegt." Sommige kinderen vinden het vervelend dat racistisch pesten vaak onbestraft blijft: "Kinderen die het blijven doen, moeten een straf krijgen die ze nooit vergeten. Ik snap wel dat sommige kinderen nooit luisteren. Zulke types heb je nou eenmaal. Alleen het moet die kinderen gewoon goed bijgebracht worden dat het echt niet kan. Als ze volwassen zijn en als ze jong zijn." Daarnaast wordt er gezegd dat er docenten zijn die onwetend zijn als het gaat over racisme en discriminatie: "Meestal snappen de docenten zulke dingen ook niet, merk ik. Alleen de jonge docenten, maar die ook niet helemaal."

Sommige kinderen die wij interviewden vertelden dat zij of anderen zijn uitgescholden door hun klasgenoten voor bijvoorbeeld 'poep' en 'Afrikaanse aap'. Ook werd een meisje gepest voor het dragen van een hoofddoek: "Ze had een lange broek en lange mouwen aan [met warm weer] en toen ging iedereen haar pesten: "het is veel te heet, doe normaal, doe je dingen uit". Het meisje is van school gegaan. Twee kinderen geven aan dat de uitspraak van Geert Wilders over "minder Marokkanen" door andere kinderen op school wordt gebruikt, als "grap". Een meisje van 17 gaf aan dat zij het hele jaar onterecht uit de klas werd gepikt bij onrust waar zij niet aan meedeed. Zij heeft dit tegen haar docent gezegd. Ook een ander meisje durfde iets te zeggen tegen de docent over wat volgens hen niet eerlijk was gegaan. Beide meisjes vertelden dat hun docenten hier 'raar, 'ongemakkelijk' of 'verdedigend' reageerden. Er zijn ook kinderen die aangeven dat zij niet denken dat dat helpt of niet zoiets durven te zeggen.

2.2 Vrije tijd: buitenspelen, sporten

Sommige kinderen die we hebben geïnterviewd, zeggen dat zij ook racisme en discriminatie of pesten meemaken tijdens het buitenspelen. Of op zijn minst 'opmerkingen' krijgen over hun 'goede Nederlands', terwijl zij in Nederland zijn geboren. Een meisje vertelt dat haar vriendin in de zandbak werd uitgescholden door een ander kind voor "lelijke chocoladelolly" en "vies", omdat zij bruin is. Ook vond zij het niet leuk dat er op haar dansschool Sinterklaas werd gevierd met Zwarte Pieten met schmink, kroeshaar en oorbellen. Een ander kind (12 jaar) geeft aan dat er op het voetbalveld meerdere incidenten hebben plaatsgevonden: hij en zijn teamgenoot werden aangesproken met de term "zwarte

kinderen” door het andere team. Daarnaast worden termen gebruikt zoals “kut Marokkanen” en heeft hij een trainer dingen horen zeggen als “altijd weer die kutbuitenlanders”.

2.3 In het openbaar (op straat, in de supermarkt...)

Een meisje van 17 vertelt dat het regelmatig voorkomt dat haar moeder racisme mee maakt, bijvoorbeeld in de supermarkt. Dit heeft te maken met haar hoofddoek. Mensen zeggen dingen als: “ga terug naar je eigen land, flikker op”. Ook zegt zij: “Altijd als zulke dingen gebeuren, ben ik soort van verlamd. Ik durf gewoon niks meer te zeggen. ik weet niet zo goed hoe dat komt, maar ik ben gewoon echt helemaal verbijsterd en dan later denk ik: dat was echt heel fout. Maar ook omdat ik zo jong ben. Ik zeg dan tegen m’n moeder: laat het gaan. Ik heb geen zin in ruzie, maar je moet er ook wat van zeggen en gelijk heeft ze. Maar dat durf ik nog niet.”

Zwarte Piet

In 2016 heeft de Kinderombudsman kinderen geïnterviewd over Zwarte Piet. Kinderen van kleur gaven toen aan dat zij het hele jaar door last hebben van discriminatie of worden uitgescholden door hun huidskleur. Dit wordt tijdens Sinterklaas erger. Zij vinden dat Sinterklaas gevierd moet worden, maar het moet wel voor iedereen leuk zijn. De Kinderombudsman kwam toen tot de conclusie dat Zwarte Piet zorgt voor pesten, uitsluiting en discriminatie. Zwarte Piet moet volgens hem dan ook aangepast worden, zodat kinderen er geen last meer van hebben.

De geïnterviewde kinderen geven aan dat er verandering moet komen op het gebied van het uiterlijk van Zwarte Piet. Ze vinden het niet leuk dat er Zwarte Pieten zijn. Ze zouden er eigenlijk als volgt moeten uitzien: “Ze mogen hun pakjes houden, zonder oorbellen, zonder kroeshaar en ze mogen roetvegen. Alleen dat zwart is heel overdreven.” Een ander geïnterviewd kind vraagt zich af: “als sommige mensen het vervelend vinden, waarom kan het dan niet veranderd worden?”

2.4 Online racisme

140 duizend jongeren die internet gebruiken, worden wel eens online gepest, gestalkt of bedreigd. Het is onduidelijk bij hoeveel jongeren het gaat om racisme of discriminatie. Uit de interviews bleek dat kinderen pesten zien en meemaken in groepsapps, maar niet per se racisme. Zij hadden ook niet direct racisme op hun accounts op sociale media meegemaakt. Wel zien zij posts voorbij komen over bijvoorbeeld Zwarte Piet, Akwasi en George Floyd. Hier weten we nog niet zo veel over.

2.5 Jeugdhulp²

In de jeugdhulp komt racisme en discriminatie voor doordat kinderen een andere cultuur hebben die hulpverleners niet kennen. Sommige kinderen voelen zich niet goed begrepen of dat zij snel worden verdacht van iets terwijl ze niet iets fout hebben gedaan. Zo vertelt een meisje dat in een instelling woont: “Toen ik nog erg gelovig was, stak ik in de avond wierook aan. Ik moest een drugstest doen, omdat ik volgens hen had geblowd en de wierook gebruikte om de geur te camoufleren.” Een hulpverlener vertelt dat er anders naar zwarte tienerjongens wordt gekeken ten opzichte van witte tienerjongens. “De focus wordt bij hen direct gelegd op probleemgedrag, en niet op wat voor manieren zij hun talenten kunnen ontwikkelen.” Ook wordt geweld vaker toegepast bij zwarte dan bij witte kinderen.

² Jeugdhulp is als kinderen zorg krijgen, bijvoorbeeld thuis door Jeugdzorg, of als zij niet thuis kunnen wonen, maar in een instelling wonen waar zij hulp krijgen om goed op te groeien.

2.6 Jeugdstrafrecht

Het komt voor dat de politie mensen van kleur op een andere manier behandelt dan witte mensen. Ook kinderen en jongeren merken dit. Dit heet ook wel etnisch profileren, wat betekent dat de politie op basis van uiterlijk van iemand denkt dat iemand iets verdachts doet. Kinderen van wie de ouder(s) in het buitenland zijn geboren, worden vaker gecontroleerd door de politie. Ook is de kans dat zij een hogere straf krijgen van de kinderrechter, groter. Dit blijkt uit onderzoeken.

In de interviews geven sommige kinderen aan te hebben gemerkt dat kinderen van kleur soms anders worden behandeld door de politie. Zo zegt een meisje van 17: “Ik weet niet of het racistisch bedoeld was, maar zo kwam het wel op mij over. Ik zat in de eerste klas, als een meisje van 12, op de fiets met twee vriendinnen en we staken over. Het stoplicht sprong net op rood. Toen kwam er een politiewagen aan en die stopte alleen mij en de politie zei dat ik dat nooit meer moest doen anders kreeg ik een boete, maar mijn vriendinnen mochten doorfietsen. Ik was zo bang toen.” Een ander kind vertelt te hebben gezien dat een groep kinderen van kleur werd aangehouden, terwijl ze hun eigen scooter wilden pakken.

3. Melden van racisme en discriminatie

We hebben gevraagd aan organisaties waar mensen racisme kunnen melden, of zij ook meldingen ontvangen van kinderen. Ook hebben we de Kindertelefoon gevraagd wat zij weten. Het blijkt dat kinderen het niet of nauwelijks melden bij de politie of meldpunten als zij slachtoffer zijn van racisme en discriminatie. In sommige gevallen wordt het wel gedaan, maar dan vaak door de ouders. De meeste meldingen gaan over school. Deze meldingen gaan zowel over racisme door kinderen als door leerkrachten. Zij geven aan dat als er melding gedaan wordt bij docenten, er vaak niet goed mee wordt omgegaan.

Uit de interviews blijkt dat kinderen vooral naar hun ouders of leerkracht gaan als zij racisme ervaren. Of ze houden het stil, voor zichzelf. Zij bellen minder snel naar een meldpunt of bijvoorbeeld de Kindertelefoon. Sommige kinderen lossen het zelf op door tegen diegene te zeggen dat het niet OK is, maar meestal negeren zij het en soms komen andere vrienden voor hen op. Twee kinderen durven docenten aan te spreken en hebben dit ook al wel eens gedaan. Er zijn ook kinderen die bang zijn voor de gevolgen als zij het met anderen bespreken, en daarom houden zij het liever voor zich. Zij zijn bang om bijvoorbeeld vrienden te verliezen: “Ik wilde niet dat zij in de problemen kwamen en zij waren wat ouder. Dan was ik bang dat ze er wat van gingen zeggen.” Dit meisje was ook bang dat het erger zou worden als ze er wat van zou zeggen, dat zij gepest zou worden. Aan één kind werd gevraagd waarom hij in de toekomst wel of niet naar een organisatie zou stappen voor hulp. Zijn antwoord: “Ik zou het wel doen, omdat die mensen er veel verstand van hebben, want die werken daar echt mee.” Een reden om het niet te doen, zou zijn “omdat het wel online is en je niet weet of het opgenomen kan worden.”

4. Stop racisme in Nederland

Het Kinderrechtencollectief deelt de uitkomsten van de bijeenkomst met de Nederlandse overheid en vraagt die om racisme en discriminatie aan te pakken. En daarbij vooral te luisteren naar de ervaringen van kinderen en ze te betrekken bij de oplossingen. Ook vertellen we aan de Verenigde Naties dat racisme jegens kinderen in Nederland nog steeds voorkomt.